

Висновки. Нормативно-правова база України спрямована на всебічний захист прав та інтересів учасників бойових дій, забезпечуючи їм необхідну соціальну підтримку, відновлення здоров'я та соціальну адаптацію після повернення до цивільного життя. Однак, через активні бойові дії, ці норми постійно доповнюються та вдосконалюються, щоб відповідати актуальним потребам учасників конфліктів.

Список використаних джерел:

1. Аналіз системи соціального захисту ветеранів та військовослужбовців. URL: <https://legal100.org.ua/wpcontent/uploads/2022/08/2022-Bilakniga.pdf>. (дата звернення: 28.09.2024).

2. Законом України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (дата звернення: 19.10.2024).

3. Урядовий портал органів виконавчої влади. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zapustyv-stratehichnyi-proekt-perekhodu-vid-viiskovoi-sluzhby-do-tsyvilnoho-zhyttia>. (дата звернення: 25.10.2024).

4. Обґрунтування програми підвищення кваліфікації «Соціальна робота з військовослужбовцями та військово-соціальна робота» в контексті цілей сталого розвитку. Ірина Трубавіна, Михайло Медвідь, Анджей М. Цвер, Людмила Петришин та Галина Мешко. Second International Conference on Sustainable Futures: Environmental, Technological, Social and Economic Matters. E3S Web of Conferences, Volume 280. 2021. URL: https://www.e3s-conferences.org/component/solr/?task=results#!sort=relevance&rows=10&f=display_authors%3A%20Ludmyla%20Petryshyn (дата звернення: 28.09.2024).

Ольга Сорока,

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедри соціальної роботи
та менеджменту соціокультурної діяльності,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

Софія Підлужна,

*здобувач другого рівня вищої освіти,
спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

АДИКТИВНА ПОВЕДІНКА МОЛОДІ

ЯК АКТУАЛЬНА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Постановка проблеми у загальному вигляді. Ментальне та фізичне здоров'я молоді є точним барометром соціально-економічного розвитку країни. Одними з

суттєвих чинників, що ускладнюють реалізацію соціальної політики в Україні, є підвищена інформатизація суспільства, надмірна відкритість доступу населення всіх вікових категорій до розважальної інфраструктури, зниження рівня цензури, зміна ціннісних орієнтацій і, як наслідок, зміна поглядів молодого покоління на традиційні цінності (сім'ю, освіту, кохання, дружбу). Результати досліджень [6] констатують, що молоде покоління дедалі більше націлене на матеріальну складову успіху. Так відбувається в Англії, США, Швеції та інших країнах.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Цінність молодості в сучасному світі зростає у зв'язку з тим, що саме в цьому віці людина легко набуває основних знань, умінь і навичок. Це вік концентрації інтелектуальних і фізичних сил, які потребують реалізації. Межі молодіжної групи розмиті. Вони залежать від ступеня зрілості індивіда, ступеня вираженості суспільних трансформацій, тому виділити за віком молодіжну групу можна лише в демографічному сенсі.

Одні дослідники відносять до цієї групи вік від 11 до 25 років, інші – від 14 до 28 (30). Однак, найчастіше до цієї категорії відносять молодих людей від 14 до 30 років. Відповідно до ЗУ «Про основні засади молодіжної політики», «молодь – молоді особи – особи віком від 14 до 35 років, які є громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах» [3].

Слід зазначити, що основні соціальні проблеми молодого покоління пов'язані з початком самостійного життя, здобуттям освіти, початком трудової діяльності, створенням сім'ї, професійним просуванням і зростанням кар'єри. На сучасному етапі розвитку суспільства ці проблеми значно загострилися через прискорення темпів життєдіяльності, розбіжності фізіологічної зрілості, що настає раніше від визначеного природою терміну (акселерація), і соціальної зрілості, що затягується, у зв'язку зі збільшенням тривалості навчання.

Більшість молодих людей, стикнувшись із реальним життям, розчаровуються, не отримуючи одразу того, на що очікують, тим більше, що яскрава реклама, спосіб життя деяких забезпечених категорій населення, позиційований як еталон, обіцяють молодому поколінню всі блага світу, практично з нульовими витратами праці. Все це разом із посиленням криміналізації суспільства створює сприятливе підґрунтя для появи адиктивної поведінки («адикція – це нав'язливе, патологічно сильне бажання здійснювати дії, що призводять до певного психічного стану, найчастіше до розслаблення, задоволення, заспокоєння» [5]), що виявляється в молодих людей, які слабо адаптуються до зміни життєвих обставин, з низькою переносимістю психологічних труднощів.

На переконання В. Свідовської, «Адиктивна поведінка – це поведінка, що передуює виникненню залежності, може характеризуватися наявністю компульсії, тому може вважатися стадією розвитку фізичної або психологічної залежності» [4, с. 109].

Дослідники вважають, що «адиктивна поведінка – це вид залежної поведінки, яка суперечить загальноприйнятим у суспільстві нормам, має негативні соціальні, фізичні, психічні наслідки» [2, с. 91]. Можна сказати, що адиктивна поведінка – це перший щабель поведінкових відхилень.

Адиктивність створює в молоді ілюзію подолання особистісних проблем, проблем у взаєминах з однолітками й оточенням, негативно впливає на фізичний і психоемоційний стан особистості. Цей процес накладається на подолання молодим поколінням певного життєвого циклу, пошуку культурних і смислових значень у різних сферах життєдіяльності.

Динаміка зростання адиктивності молоді підтверджується офіційними статистичними даними як в окремих регіонах, так і по Україні загалом. Захоплення азартними іграми, відмова від життєво-важливих обов'язків, вживання наркотиків, алкоголю вказує на появу в молодій людини адиктивної поведінки. Виникненню подібної поведінки серед молоді можуть сприяти деякі особистісні риси: інфантилізм, сугестивність, наслідуваність, ригідність тощо. Подальше посилення в індивіда цих рис характеру може спричинити такі крайні форми девіантної поведінки, як алкоголізм, злочинність, наркоманію, проституцію, суїцидальну поведінку тощо.

Адиктивна поведінка в широкому розумінні виявляється тісно пов'язаною як із зловживанням чимось або кимось, так і з порушеннями потреби, тобто це одна з форм поведінки з відхиленнями. Наявність адиктивної поведінки вказує на порушену адаптацію до мінливих умов мікро- і макросередовища. Підліток своєю поведінкою неусвідомлено закликає до необхідності надання йому екстреної допомоги, і заходи в цих випадках потрібні профілактичні, психолого-педагогічні, виховні більшою мірою, ніж медичні.

Форми адиктивної поведінки можуть бути абсолютно різні. Це і хімічна залежність (куріння, токсикоманія, наркозалежність, алкогольна залежність), порушення харчової поведінки (переїдання, голодування, відмова від їжі), гемблінг (ігрова залежність), релігійно-деструктивна поведінка (релігійний фанатизм, залученість у секти). Для підлітків і молоді термін «адиктивна поведінка» слід вважати більш адекватним, оскільки він вказує на те, що йдеться не про хворобу, а про порушення поведінки.

Можна виокремити два шляхи, якими розвивається адиктивна поведінка. В першому випадку підлітки пробують різні психічно активні речовини: бензин, клей, потім алкогольні напої, таблетки, сигарети з марихуаною. Послідовність вживання може бути різною, експериментування триває до того моменту, поки не буде остаточно обрана речовина, якій надається перевага. В другому – спостерігається зловживання тільки однією психоактивною речовиною (бензин, алкоголь тощо). Ранній вибір якої-небудь однієї психоактивної речовини зазвичай пов'язаний із недоступністю інших.

Ступінь тяжкості адиктивної поведінки може бути різним: від практично нормальної поведінки до тяжких форм біологічної залежності, що супроводжуються вираженою соматичною і психічною патологією. У зв'язку з цим розрізняють адиктивну поведінку і просто шкідливі звички, які не досягають ступеня залежності і не становлять фатальної загрози, наприклад, переїдання або куріння.

Слід мати на увазі, що різні форми залежної поведінки мають тенденцію поєднуватися або переходити одна в одну, що доводить спільність механізмів їх функціонування. Синдроми, що належать до адиктивної поведінки, ще називають компульсивною поведінкою [1], під якою мається на увазі поведінка або дія, яку вживають для інтенсивного збудження або емоційної розрядки. При цьому її важко контролювати, а в подальшому вона спричиняє дискомфорт.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у обраному напрямі. Останніми роками збільшується кількість неповнолітніх і молодих людей із порушеннями поведінки. Однією з найбільш поширених форм адиктивної поведінки є хімічна залежність. Адже саме алкоголізм, наркоманія, токсикоманія і куріння на сьогоднішній день стали невід'ємними атрибутами молодіжної субкультури. Серед підлітків і старшокласників тих, хто не вживає спиртного, у багато разів менше, ніж тих, хто його вживає, а деякі п'ють регулярно. Це стосується не тільки хлопців, але й дівчат. Сам факт вживання спиртного в підлітковому віці – вже патологія, незалежно від кількості вживаного.

Адиктивна поведінка зазвичай не передбачає медичного лікування, хоча потребує обов'язкової корекції. На наш погляд, своєчасна діагностика особливостей особистості підлітків та їхня подальша корекція можуть стати основою профілактики можливих порушень поведінки в період підліткової кризи, зокрема й схильності до адиктивної поведінки.

Список використаних джерел:

1. «Впорядкування білизни за кольором, перфекціонізм та нагромадження мотлоху» – різні відтінки обсесивно-компульсивного розладу особистості. 2020. URL : <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/ocpd.htm>
2. Левченко Н., Коляда Н., Кравченко О. Адиктивна поведінка: теоретичний аспект. *Вісник Львівського університету. Humanitas*. 2023. (2). С. 88–92.
3. Про основні засади молодіжної політики: Закон України (Відомості Верховної Ради України, 2021, № 28, ст.233). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>
4. Свідовська В. Адиктивна поведінка підлітків як проблема наукового дослідження. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2020. Випуск 6. С. 108–114.
5. Солдатенко А. Формування залежностей і причини їх виникнення. URL : <https://www.pdau.edu.ua/content/formuvannya-zalezhnostey-i-prychyny-yih-vynyknennya>

6. Участь молоді в процесах реформування держави. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2017 року) / Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики; редкол.: Жданов І. О., гол. ред. коллег., Ярема О. Й. та ін. Київ : ДП «Редакція інформаційного бюлетеня «Офіційний вісник Президента України», 2018. 100 с.

Олена Стопкевич,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Практична психологія» ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава)

Науковий керівник: **Катерина Ігнатенко,**
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава)

ДІЯЛЬНІСТЬ БО «НАДІЯ І ЖИТЛО ДЛЯ ДІТЕЙ» В КОНТЕКСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ДІТЯМ СИРОТАМ ТА ДІТЯМ ПОЗБАВЛЕНИМ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

Постановка проблеми. Актуальність дослідження діяльності благодійної організації «Надія і житло для дітей» у контексті надання соціальних послуг дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, зумовлена зростаючою кількістю дітей, які потребують допомоги через соціально-економічні виклики, збройний конфлікт та інші кризові ситуації в Україні.

Виклад основного матеріалу. Дослідження цієї теми дозволяє оцінити ефективність та якість наданих послуг, що є критичним для подальшого вдосконалення системи соціального захисту, а також сприяє формуванню політики, орієнтованої на покращення умов життя таких дітей та їх соціальну інтеграцію.

Серед науковців і дослідників, які вивчали недержавні організації та їх роль у соціальній сфері, можна назвати В. Полтавця, Р. Кравченко, Н. Кабаченко, О. Васильченко, К. Ігнатенко, О. Сидоренко, Т. Семигіна, І. Мигович, П. Жовніренко, А. Сіленко, Г. Тараненко, Л. Сідельнік, В. Коляденко, В. Савка та інші [1; 2].

Розглянемо специфіку надання соціальних послуг дітям сиротам та дітям позбавленим батьківського піклування НДО на прикладі БО «Надія і житло для дітей».

Місія організації – бути каталізатором викорінення інституційного догляду дітей. Ціль організації – суспільство, в якому діти більше не страждають від інституційного догляду.